

Metodika vnitřního zajišťování kvality činnosti Akreditační komise

únor 2016

V souladu se Standardy a směrnicemi pro zajišťování kvality v Evropském prostoru vysokého školství (*European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area - ESG*) Akreditační komise (AK) stanovila postupy zajišťování kvality vlastní činnosti. Stejně jako pro vysoké školy, o kvalitu jejichž vzdělávací činnosti AK pečuje, je i pro AK klíčové formulovat základní rámec vnitřního zajišťování kvality a kriticky reflektovat svou činnost. Vnitřní zajišťování kvality chápe AK jako nastavení své činnosti tak, aby jejím prostřednictvím efektivně dosahovala svých cílů formulovaných v misi AK a dílčích cílů vyplývajících z vnitřního a vnějšího hodnocení AK a plnila své společenské poslání. Metodika vnitřního zajišťování kvality činnosti AK vychází z analýzy poslání AK a podmínek pro jeho naplňování.

Mise AK a její naplňování

Podle své mise je AK nezávislým orgánem, který se zabývá kvalitou vysokého školství a za tímto účelem provádí komplexní hodnocení vzdělávacích, vědeckých, výzkumných, uměleckých a dalších tvůrčích činností vysokých škol. Akreditační komise podporuje státní, veřejné a soukromé vysoké školy v rozvoji jejich vnitřních systémů zajišťování kvality, které musí tvořit rámec pro samostatné podněty pěstující vysokou a udržitelnou úroveň vzdělávání a dalších činností. S ohledem na akademickou tradici v České republice Akreditační komise respektuje primární odpovědnost vysokých škol a jejich akademických obcí za kvalitu vzdělávací činnosti a související výzkumné a tvůrčí činnosti.

AK plní své poslání zejména prostřednictvím hodnocení kvality a posuzování žádostí o akreditace studijních programů. Inspiruje se modely zajišťování kvality v Evropském prostoru terciárního vzdělávání, v němž reprezentuje český systém vnějšího zabezpečování kvality a jeho prostřednictvím spolupracuje s akreditačními agenturami v dalších zemích. Akreditační komise jedná odpovědně, otevřeně a transparentně ve věci akreditací a procesu zajišťování kvality a za své přirozené partnery považuje odborníky z praxe, reprezentace vysokých škol a zástupce studentské obce. Vzájemná důvěra a dialog jsou klíčovými nástroji v procesu zajišťování vysoké úrovně kvality ve vysokém školství v České republice.

S ohledem na naplňování cílů AK lze stanovit několik aspektů činnosti, kterým musí AK věnovat zvýšenou a trvalou pozornost. Je nezbytné, aby AK při své činnosti nejen plnila zákonné povinnosti a dodržovala právní normy, ale také aby jednala podle svých vlastních pravidel, např. standardů ad. Zároveň si AK udržuje nezávislost ve smyslu možnosti stanovovat si vlastní pravidla a postupy své činnosti. Transparentnost a otevřenost patří mezi hlavní principy, na jejichž základě AK vykonává svou činnost a které vedou k naplňování principu zodpovídání se (*accountability*). Klíčovou roli hraje zpětná vazba a komunikace v rámci AK a jejích pracovních skupin i navenek s jejími přirozenými partnery (*stakeholders*). Pravidelné hodnocení podstatných aspektů činnosti a sledování jejich vývoje v čase tvoří zásadní prvky vnitřního zajišťování kvality. Vnitřní a vnější hodnocení AK umožňuje reformulaci cílů, případně stanovení nových cílů ke zvyšování kvality s ohledem na poznatky z kritické analýzy dosavadní činnosti a na měnící se vnější podmínky. V těchto oblastech stanovila AK konkrétní postupy, které mají za cíl zvýšit kvalitu její činnosti a lépe umožnit plnění jejího poslání.

Metody zajišťování a kontroly souladu s vnějšími a vnitřními pravidly

AK plní své úkoly podle zákona o vysokých školách a svého Statutu schváleného vládou a při své činnosti dodržuje zákonné a právní normy. Rovněž usiluje o nejvyšší možnou míru souladu se standardy ESG.

AK si stanovuje vlastní postupy a kritéria a jedná v souladu s nimi. Při posuzování žádostí o akreditace a hodnocení vysokých škol se AK řídí svými **standardsy a metodickými dokumenty**. Standardy uplatňuje AK konzistentně a na základě racionální úvahy při dodržení zásady, že v obdobných případech se postupuje obdobně, aby byla naplněna zásada legitimního očekávání na straně vysokých škol. Standardy a další dokumenty týkající se činností zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání, které AK vykonává, procházejí **pravidelnou revizí** a upravují se podle potřeby tak, aby odrážely vývoj v oblasti vysokého školství a zohledňovaly jak zkušenosti z dosavadní činnosti, tak vnější i vnitřní kritické podněty.

Posuzovatelé a hodnotitelé musí být s postupy posuzování, resp. hodnocení, se standardy a jejich aplikací důkladně obeznámeni. K tomuto účelu zpracovává AK metodické pomůcky a rovněž **školí členy stálých i účelových pracovních skupin i nové členy AK**. Způsob školení se volí dle potřeby a školení zajišťuje či zprostředkovává sekretariát AK.

Pracovní skupiny AK jako její poradní orgány, které podle zákona o vysokých školách a svého Statutu zřizuje pro odbornou přípravu svých jednání, jsou velice významné pro činnost AK. Jejich způsob jednání upravují jednací řády jednotlivých pracovních skupin, které vycházejí ze Statutu AK. „**Vzorový jednací řád stálých pracovních skupin**, který je základem jednacích řádů pracovních skupin po zapracování jejich specifických potřeb, AK zveřejnila ve svém interním informačním systému.

Kontrola obdržených žádostí po formální stránce na sekretariátu AK přispívá k dodržování náležitostí žádostí stanovených AK. Tato kontrola zachytí formální nedostatky v žádostech a umožní jejich vypořádání ještě před posouzením žádostí v pracovních skupinách. Navíc vede k urychlení a potažmo větší efektivitě procesu posuzování žádostí o akreditaci. Sekretariát AK poskytuje **zvýšenou administrativní a technickou podporu** těm stálým pracovním skupinám, které jsou při posuzování žádostí o akreditaci nejvíce vytíženy, což také vytváří lepší podmínky pro dodržování formálních náležitostí žádostí a zároveň snižuje administrativní zátěž pracovních skupin.

Transparentnost

Kritéria pro posuzování, tedy standardy AK pro studijní programy atd., a metodické pomůcky pro posuzovatele žádostí a hodnotitele v rámci hodnocení vysokých škol, jsou vysokým školám i veřejnosti k dispozici na webových stránkách AK. Velká pozornost je věnována **zveřejňování výstupů** z činností AK v zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání. AK zveřejňuje zápisy ze svých jednání, včetně stanovisek k projednávaným žádostem o akreditaci a dalším záležitostem. O výstupech ze své činnosti AK jako orgán působící ve veřejném zájmu informuje veřejnost prostřednictvím svých webových stránek a důležité informace poskytuje veřejnosti rovněž prostřednictvím médií. Veřejně dostupné jsou rovněž údaje o tom, které vysoké školy (příp. jejich součásti) jsou hodnoceny nebo v minulosti prošly hodnocením AK, a závěrečné zprávy o jejich hodnocení v plném rozsahu.

Kromě toho AK zpřístupňuje také **zprávy o své činnosti**, a to jak výroční zprávy, tak zprávy o vnitřním hodnocení AK. V souladu s požadavky asociace sdružující evropské akreditační agentury *European Association for Quality Assurance in Higher Education* (ENQA) se zveřejňuje také sebehodnotící zpráva AK a závěrečná zpráva o jejím hodnocení mezinárodním expertním panelem v rámci periodického vnějšího hodnocení.

Ke zveřejňování údajů slouží zejména webová stránka AK, která je spravována s ohledem na maximální přehlednost, informativnost a snadnou orientaci uživatele. Podstatné údaje a dokumenty jsou přístupné i v anglickém jazyce.

Zpětná vazba a komunikace

V rámci vnitřního zajišťování kvality stanovila AK **základní linii komunikace** s přirozenými partnery (stakeholdery), zejména s vysokými školami. Sekretariát AK poskytuje konzultace k formálním náležitostem žádostí o akreditace, požadavkům v rámci hodnocení vysokých škol a interpretaci standardů AK obecně. Nevyjadřuje se však k obsahu jednotlivých žádostí a neposuzuje naplnění nebo nenaplnění standardů AK v konkrétních případech. Sekretariát AK zprostředkovává schůzky s jednotlivými členy AK, pokud o ně žadatelé či jiné osoby požádají. Předseda a členové AK a členové jejích pracovních skupin mohou jednat s žadateli k obsahu žádostí a naplňování standardů AK, ale v zásadě platí, že konzultace se neposkytují před projednáním žádosti AK. Diskuse se při jednání s žadateli zaměřují zejména na koncepční otázky, způsob řešení závažných problémů v činnosti vysoké školy atd. O veškerých jednáních členů AK či pracovních skupin s žadateli o akreditaci a dalšími stranami, která neprobíhají prostřednictvím sekretariátu AK, je sekretariát příslušnými členy AK a pracovních skupin informován. Sekretariát vede evidenci všech uskutečněných jednání s vysokými školami a dalšími stranami.

Hosté **se účastní zasedání AK** v souladu se Statutem AK. Zástupci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a reprezentací vysokých škol jsou zváni pravidelně, dále jsou přizváni zástupci žadatelů o udělení státního souhlasu s působením jako vysoká škola a zástupci žadatelů v případě projednávání žádosti o zřízení, sloučení, splynutí, rozdělení nebo zrušení fakulty. Při projednávání závěrů a doporučení k hodnocení vysoké školy nebo její součásti se zasedání AK zúčastní její zástupci. V jiných případech, které neupravuje Statut AK, záleží na uvážení AK. Tajemník AK může přizvat další hosty z pověření předsedy AK.

Členové a spolupracovníci AK, mezi něž patří členové stálých i pracovních skupin AK, se při své činnosti v zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání řídí **etickým kodexem AK**. Etický kodex zdůrazňuje mimo jiné principy objektivity, transparentnosti, profesionality, odpovědnosti, osobní integrity a nezávislosti a vylučuje ovlivňování v důsledku střetu zájmů, korupce a diskriminace. Vztahuje se rovněž na pracovníky sekretariátu AK, kteří navíc podléhají Etickému kodexu úředníků a zaměstnanců veřejné správy.

Zpětnou vazbu na svou činnost AK získává jak od svých členů a spolupracovníků, tak od svých přirozených partnerů (stakeholderů). **Mechanismus zpětné vazby** je zakotven tak, že pravidelně každé cca 3 roky ji poskytují členové pracovních skupin a AK a zaměřuje se mimo jiné na kvalitu odborného zázemí AK (např. složení pracovních skupin a školení členů pracovních skupin a členů AK) a kvalitu odborného zázemí tvořeného sekretariátem AK. Mechanismus zpětné vazby vytváří prostor pro podněty ke zlepšování činnosti, úpravě kritérií a metod atd. a zároveň vyzdvihuje dobrou praxi (*good practice*), na níž je možné dále stavět.

Se stejnou periodou AK vyhledává zpětnou vazbu od svých přirozených partnerů (stakeholderů), která poskytuje vhled do jejich vnímání činnosti AK a vzájemné spolupráce. Formální zpětná vazba se v rámci zakotveného mechanismu zpravidla získává prostřednictvím dotazníkového šetření. Kromě toho probíhá **pravidelná komunikace mezi AK a klíčovými partnery**. Zástupci reprezentací vysokých škol se účastní všech zasedání AK a zástupci vedení AK vystupují na jednání reprezentací vysokých škol.

AK také pravidelně, nejlépe každoročně analyzuje odvolání ze strany vysokých škol (zpravidla vyjádření ke stanoviskům AK a rozklady proti rozhodnutí ministerstva o akreditaci). Analýza upozorňuje na slabá místa či dílčí pochybení při vydávání stanovisek a pomáhá předcházet nedostatkům.

Závěry analýz zpětné vazby od partnerů (stakeholderů), zpětné vazby ve formě odvolání vysokých škol atd. se promítají do vnitřního hodnocení AK a do úprav standardů a postupů.

Vnitřní a vnější hodnocení

Povinností AK dle jejího Statutu je předkládat ministerstvu každoročně **výroční zprávy**, které obsahují analytickou část, přehledovou část a jejich přílohou je zpráva o finančním zabezpečení činnosti AK. Výroční zprávy zpracovává sekretariát AK.

V souladu se standardy ESG provádí AK pravidelné **vnitřní hodnocení**, které se soustřeďuje na metody vnitřního zajišťování kvality a opatření k dosahování dílčích cílů vedoucích k naplňování mise AK. Vnitřní hodnocení umožňuje kritickou reflexi vlastní činnosti a sledování vývoje v čase prostřednictvím analýzy naplňování doporučení a kroků vytyčených při předchozích hodnoceních. Zakládá se na přímé návaznosti na předchozí hodnocení a zachycuje postupné naplňování vlastních doporučení i doporučení mezinárodních hodnotitelů z vnějšího hodnocení. Poukazuje také na překážky, které znemožňují provedení určitých kroků či opatření. Vnitřní hodnocení provádí a zprávy z něj připravuje za podpory sekretariátu AK grémium, které každý rok ze svých řad jmenuje AK.

Při vnitřním hodnocení je podstatná kontinuita postupného naplňování doporučení, která formulovala AK v rámci dřívějších vnitřních hodnocení, a těch, které vyplývají z vnějšího hodnocení mezinárodním panelem. Zároveň je ale třeba, aby si AK stanovovala dílčí otázky, které budou v daném období předmětem hlubší analýzy, např. komunikace s partnery (stakeholdery), odvolání vysokých škol proti stanoviskům AK, kvalita posuzování na straně AK a jejích pracovních skupin atd. Postup vnitřního hodnocení a struktura zpráv o vnitřním hodnocení proto musí dávat prostor pro oba přístupy. Ve vnitřním hodnocení je klíčová maximální otevřenost, schopnost kritické sebereflexe a schopnost pracovat s vlastními silnými a slabými stránkami.

Základní struktura vnitřního hodnocení:

1. Vymezení cílů a kontextu vnitřního hodnocení (návaznost na předchozí vnitřní hodnocení, vztah k vnějšímu hodnocení, zaměření vnitřního hodnocení za dané období)
2. Analýza naplňování úkolů a doporučení z předchozích vnitřních hodnocení
3. Analýza naplňování úkolů a doporučení z posledního vnějšího hodnocení
4. Hlubší analýza konkrétních aspektů činnosti AK
5. Formulace závěrů a doporučení

S periodicitou pěti let prochází AK **vnějším hodnocením** souladu se standardy ESG, které je zároveň podmínkou pro členství v asociaci ENQA a mezinárodní uznatelnost AK jako akreditační agentury i výstupů z její činnosti. Mezinárodní panel proškolených expertů ve vnějším hodnocení posuzuje činnost AK prostřednictvím analýzy její sebehodnotící zprávy a několikadenní návštěvy na místě. Sebehodnocení a zpracování sebehodnotící zprávy má na starosti grémium jmenované AK, které pracuje s podporou sekretariátu AK. Do sebehodnotícího procesu jsou zapojeni i další členové AK, členové pracovních skupin AK a partneři (stakeholdeři).

Vztah vnitřního a vnějšího hodnocení:

Vnitřní zajišťování kvality znamená, že AK si sama vytváří interní mechanismy, jejichž prostřednictvím sleduje a posuzuje kvalitu vlastní činnosti. Vnitřní hodnocení pak představuje významný mechanismus vnitřního zajišťování kvality a slouží zejména ke stanovení dílčích cílů, které umožní naplňování mise AK, a postupných kroků k jejich dosažení. Vnitřní hodnocení zároveň tvoří základ vnějšího hodnocení, zejména při přípravě sebehodnotící zprávy. Sebehodnocení AK slouží k zachycení jejího vývoje v delším časovém úseku než vnitřní hodnocení a jedná se také o proces komplexnější jak rozsahem, tak z hlediska přímého zapojení různých aktérů. Hodnocení mezinárodními odborníky v oblasti zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání pak poskytuje AK kritický náhled na její činnost zvenčí v mezinárodním měřítku. Panel expertů navíc hodnotí mimo jiné také samotné vnitřní zajišťování

kvality AK. AK si je vědoma, že kritické, analytické, realistické a otevřené vnitřní hodnocení a sebehodnocení v rámci vnějšího hodnocení je základem pro zkvalitňování její činnosti. V žádném případě nejde o formální záležitost. Závěry a doporučení z těchto dvou hodnotících procesů vedou ke konkrétním opatřením, která se musí promítat do každodenní činnosti AK.

Schváleno Akreditační komisí na zasedání č. 1/2016 v únoru 2016.